

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

וצוקל"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וא"ו תשרי, ה'תשל"ה

חלק ב – יוצא לאור ליום הכיפורים, ה'תשפ"ג

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

לזכות

הווי"ח אי"א עוסק בצ"צ כו'

ר' אליעזר חיים בן צפורה

בקשר עם יום הולדתו – בשם השם

ולזכות זוגתו מרת רבקה בת' בת מרים פעריל

לשנת הצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולנח"ר חסידותי יהודי אמיתי מכל יוצ"ח

מתוך בריאות, הרחבה, שמחה וטוב לבב

נדפס על ידי ולזכות יוצאי חלציהם

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

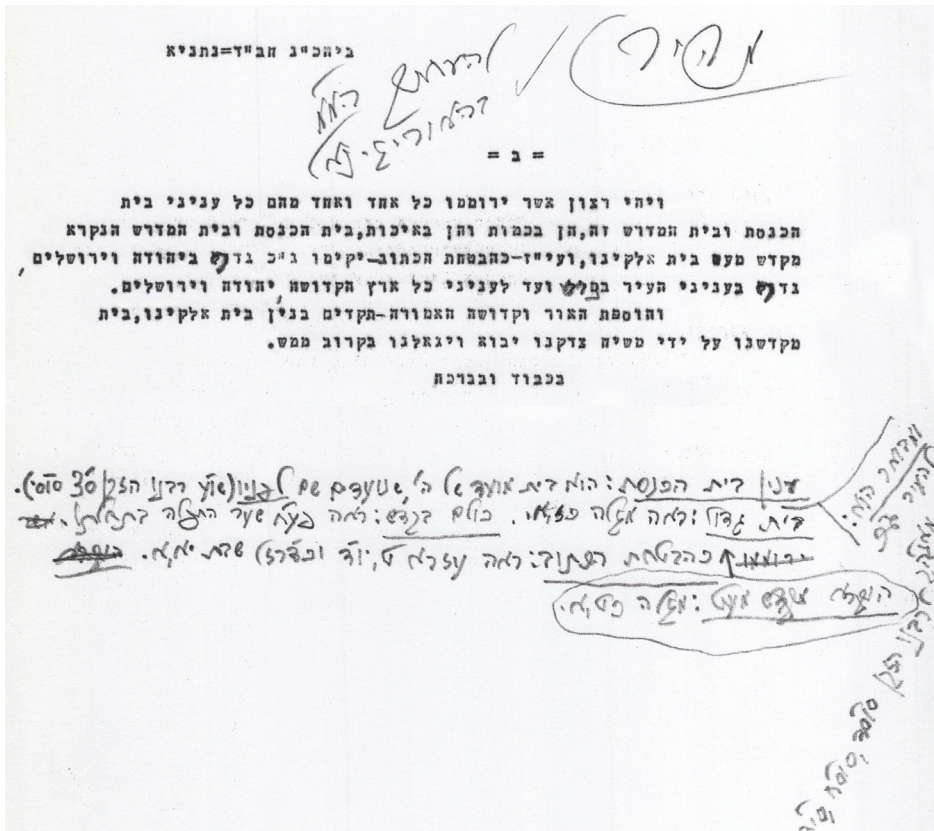
נתניא, ואשר כי השתדל בזה ועזר ככל הדרוש בתוקף תפקידו הנעלה בעיר ואם בארצנו הק', תבנה ותכונן במהרה בימינו על ידי משיח צדקנו.

ותקותי תחזקני, אשר גם בעתיד ימשיך בעזרתו בהאמור, וגם ישתתף מזמן לזמן בתפלה ובלימוד בבית הכנסת חב"ד האמור.

וימלא השם משאלות לבבו בתפלותיו בכלל, כולל גם כן ניצול האפשריות הניתנות לו בתוקף תפקידו האמור – לביסוס היהדות המסורתית והפצתה ומתוך שמחה וטוב לבב.

בכבוד ובברכה

מ. שניאורסאהן

בס"ד.

פתח דבר

לקראת יום הכיפורים הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שני מהתוועדות וא"ו תשרי ה'תשל"ה, הנחה בלתי מוגה (תדפיס מתורת מנחם – התוועדות חלק עח הנמצא בדפוס). חלק ראשון י"ל לש"פ וילך, וא"ו תשרי, וחלק שלישי ואחרון לש"פ האזינו, י"ג תשרי.

*

כתור הוספה – מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוכה תיכף ומיד ממש לקיום היעור "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצש"ק וא"ו דעשי"ת, ה'תשפ"ג,
שנת הקהל,
מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ.י.

Published and Copyright 2022 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5783 • 2022

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס "ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

— בשיחות הקדש שלהם בימי שבת ויום טוב ובעתים מזומנים, ומובן גודל הנחת רוח הנגרם עי"ז לנשיאינו נשמתם עדן, אשר גם עתה עומדים במרום ומעוררים רחמים רבים על הלומדים תורתם והולכים באורחות חיים אשר הורונו בתוככי כלל ישראל, וכמבואר גם זה עי"י רבותינו נשיאינו.

ויהי רצון אשר ירוממו כל אחד ואחד מהם כל עניני בית הכנסת ובית המדרש זה, הן בכמות והן באיכות, בית הכנסת ובית המדרש הנקרא מקדש מעט, בית אלקינו, ועי"ז — כהבטחת הכתוב — יקימו ג"כ גדר ביהודה וירושלים, גדר בעניני העיר בפרט ועד לעניני כל ארץ הקדושה, יהודה וירושלים.

והוספת האור וקדושה האמורה — תקדים בנין בית אלקינו, בית מקדשנו, על ידי משיח צדקנו יבוא ויגאלנו בקרוב ממש.

בכבוד ובברכה.

הנקרא מקדש מעט: מגלה כט, א.

כהבטחת הכתוב: ראה עזרא ט, יו"ד וכדו"ל שבת יא, א.

ב

ב"ה, כ"ה אייר תשכ"ה

ברוקלין

מר צבי שי

שלום וברכה!

בנועם נודעתי עי"ד פתיחת בית הכנסת ובית המדרש חב"ד אשר בעיר

גם עתה עומדים במרום כו': ראה סוטה יג, סע"ב. הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש (בתחלתה — ד"ה דע כי כל). וראה זח"א קלג, א.

הלומדים תורתם והולכים באורחות חיים אשר הורונו: ראה תניא אגה"ק סד"ך (קמו, א). ד"ה להבין ענין ההשתטחות — מאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' כח (נעתק באג"ק ח"ג אגרת תקסא. תשג). ובכ"מ.

מקדש מעט: יחזקאל יא, טז.

עזרא ט, יו"ד: ושם: "לרומם את בית אלקינו ולהעמיד את חרבותיו ולתת לנו גדר ביהודה ובירושלים".

וכדו"ל שבת יא, א: ושם: "כל עיר שגגותי גבוהין מבית הכנסת לסוף חרבה, שנאמר לרומם את בית אלקינו ולהעמיד את חרבותיו" (ובפרש"י: "לרומם בית אלקינו — ועל ידי כן זכינו לתת לנו גדר ביהודה").

ב

מצילום האגרת. נדפסה ב"התקשרות" גליון תרצ"ב ע' 12.

מר צבי: הרמתי, קצין העיר — נתניא. ראה אודותיו — "התקשרות" גליון תרצ"ב ע' 9. פתיחת בית הכנסת .. חב"ד .. נתניא: ראה לעיל אגרת הקודמת, ובהנסמן בהערות שם.

יב. יש צורך להבהיר ולשלול כל מיני המצאות:

הי' אחד שאמר שאינו רוצה לשנות המנהג שמתחילים להדליק נרות רק לאחר החתונה, ובנוגע לטענתי אודות מצות חינוך הבנות לפני בת-מצוה — יש לו שאלה: כמה דברים אמורים ששייך חינוך — כשהיא מחוייבת מיד כשנעשית בת-מצוה, משא"כ אם לאח"ז צריכה להמתין עד לנישואין — אזי לא שייך ענין החינוך?

ועניתי לו, שאין הדבר כן, ואין הדברים שייכים זל"ז:

בנוגע לפירוש של חינוך — יש מפרשים בטעות, שזהו כדי להרגיל את הילד בהנהגה מיוחדת, ובדוגמת חינוך הכהנים בימי המילואים⁷⁷, וכפי שמביא רש"י⁷⁸ שמשה לימד את אהרן כיצד להקריב קטורת וכיו"ב — כך צריך האב להרגיל את בנו שידע כיצד להניח תפילין, ולהרגיל את בתו שתדע כיצד להפריש חלה וכו' וכיו"ב.

אבל, אם זוהי כוונת החינוך, היתה מצות חינוך צריכה להתחיל חודש או שבעה ימים לפני שנעשים בר-מצוה או בת-מצוה. בשביל להרגיל לעשות דבר מסויים, מספיק שבעת ימים של חינוך, ואם זה ענין שקשה לקיימו — מספיק חודש, אבל י"ב חודש בודאי מספיק לכל הדעות;

והרי הדין בחינוך הוא, שמיד כשיש לתינוק או לתינוקת הבנה בענין הברכה והמצוה וכו', אזי חלה על האב מצות חינוך, אע"פ שמהזמן שהגיעו לחינוך עד שיהיו בר-מצוה ובת-מצוה יעברו שש או שבע שנים או עוד יותר.

ועכצ"ל, שאין זה כדי להרגיל את הבן והבת שידעו כיצד לקיים המצוה לכל פרטי, שהרי בודאי שבשביל זה אין צורך בריבוי זמן כל כך, והראי, מהחינוך דימי המילואים שהי' מספיק שבעה ימים.

וגם אם נאמר ששם מדובר אודות גדולים, ואילו אצל קטנים יש צורך בזמן ארוך יותר, הנה נוסף לכך שיש לומר לאידך גיסא, ששם מדובר אודות מצות קמיצה שהיתה עבודה קשה⁷⁹, וכיו"ב בנוגע להקטרת הקטורת — הרי עכ"פ בודאי לא צריך בשביל זה יותר מ"ב חודש.

אך הענין הוא — שהחינוך אינו תלוי בהגבלת כמות הזמן שדרוש לילד להתלמד איך לקיים את המצוה, אלא חיוב שחל בכוא הזמן שיכול כבר להבין הענין שמחנכים אותו, כמו מצות שבת והדלקת נרות שבת

(77) ראה תצוה כח, מא ובפרש"י.

(78) שמיני ט, כג.

(79) ראה יומא מט, ב. זבחים סד, ב ובתוס' שם.

וכיו"ב, ורק בגלל שלא שייך להטיל חיוב על קטן, הנה מלכתחילה הוטל החיוב על האב לחנך את הקטן מיד כשיש לו הבנה במצוה זו (מלבד מצות תפילין, שקיומה נדחה בגלל הצורך בגוף נקי⁸⁰), גם אם יעבור משך זמן עד שיתחייב בקיום המצוה.

יג. ובנוגע להפסק הזמן מבת-מצוה עד שתנשא — הוספתי לומר

לו:

מצד ההנהגה ע"פ הש"ס — הרי מצינו בגמרא⁸¹ "בתך בגרה שחרר עבדך ותן לה", היינו, שכאשר "בתך בגרה" צריך מיד לחשוב אודות שידוך, כך, שהזמן שצריכה להיות נשואה הוא מיד לאחר שנעשית בת מצוה, ללא הפסק זמן!...

ונוסף לזה, אפילו כשיש הפסק זמן — הנה ההוכחה בזה היא

ממצות צדקה:

ענינה של מצות צדקה הוא ליתן מהממון שלו, ואילו בשעה שהבן או הבת סמוכים על שולחן אביהם, ואין להם ממון משלהם, אזי לא שייך אצלם החיוב של מצות צדקה.

ואעפ"כ, לא יחלוק אף אחד על כך שצריך לחנך את הבן או את הבת בענין מצות צדקה, אע"פ שיודעים שגם לאחר שיהי' בר-מצוה הנה ע"ד הרגיל יצטרך לילך ללמוד בישיבה — "בן עשר שנים למשנה כו", בן חמש עשרה לגמרא⁸², עד "בן עשרים לרדוף"⁸², שרק אז יתחיל לעסוק בפרנסה, כך, שתהי' לו הכנסה של ממון, ואז יתחייב בנתינת צדקה.

יד. ולחידודי — יש להוסיף בזה עוד ענין:

יש חקירה באחרונים⁸³ אימתי מסתיים ענין החינוך, ויש אומרים שחינוך הו"ע תמידי, דכיון שחינוך אינו רק כדי להרגיל אותו במצוה, אלא חיוב שחל כששייך להבנת הדבר (כנ"ל), הרי חיוב זה לא בטל כשנעשה גדול (ובלשון האחרונים: וכי משום שנעשה גדול נתבטל אצלו הענין כו'), אלא שניתוסף ענין גדול יותר — לא ענין של חינוך במצוה, אלא ענין המצוה עצמה, ולכן לא מזכירים את ענין החינוך.

וכדי לבחון אם אצל גדול נשאר ענין החינוך — הנה הבחינה

בזה היא מהענין דספירת העומר אצל מי שנולד באמצע ימי הספירה⁸⁴:

(80) ראה שו"ע אדה"ז א"ח רסל"ז. וש"נ.

(81) פסחים ק"ג, א. (ענגל) כלל יב. הובא בלקו"ש ח"ז ע' 147

(82) שוה"ג הב' להערה 48.

(83) ראה גם תו"מ ח"ח ע' 115. וש"נ.

ומגדלים בו תורה, ממנו אורה תצא לבתי מתפללי בית הכנסת והלומדים בו, אורה המביאה עמה ברכה והצלחה בעניניהם, ולא עוד אלא שמתפשטת האורה ותוסיף באור וקדש של כל העיר כולה.

והדברים אמורים אפילו באם כמה בתי כנסיות ובתי מדרשים קיימים

בה מכבר, כי אין דומה אור אבוקה אחת לאור שתי אבוקות ושלש אבוקות וכו'.

ושמא מילתא היא, אשר נקרא בית הכנסת חב"ד, שם הקובע, אשר תהי'

התפלה וכל מנהגי בית הכנסת זה, כפי שהוקבעו מרבתינו נשיאינו, נשיאי

חב"ד, מתחיל מרבנו הזקן בעל התניא והשו"ע והנשיאים אחריו מ"מ ועד לכ"ק

מו"ח אדמו"ר — זצוקלה"ה נב"מ ז"ע.

אשר אף שנוסח התפלה ומנהגי בית הכנסת שנהגו בהם בתוככי עדות

קדושות של עמנו בני ישראל, הן אשכנזים והן ספרדים וכו' — כולם בקדש יסודתם,

הרי מסרו נפשם רבתינו נשיאינו, נשיאי חב"ד, על בירור נוסח זה, נוסח

חב"ד, ולקביעות מנהגי התפלה ובית הכנסת, וכמבואר בספריהם הק' ועוד יותר

כולם בקדש: ראה פע"ח שער התפלה בתחלתו.

ממנו אורה תצא לבתי מתפללי כו': ראה גם לקו"ד ח"ב שג, א ואילך. סה"ש חורף ה'ש"ת

ע' 406. אג"ק ח"ח אגרת ב'שכב. ח"ט אגרת ב'תשו. ח"יג אגרת ד'תפה (ע' ר"ז). ובכ"מ.

ושמא מילתא היא: ראה ברכות ז, ב. יומא פג, ב. ועוד. וראה גם אג"ק ח"ז אגרת ר'מח.

ח"כ אגרת ד'תנב. ובכ"מ.

נקרא בית הכנסת חב"ד, שם הקובע כו': ראה ע"ז אג"ק ח"ה אגרת א'שג. ח"ו אגרת

א'תקעא. ח"יג אגרת ד'שנ. ד'תצה. ח"יד אגרת ה'קא. ח"ט"ו אגרת ה'תרעה. ח"ט"ז אגרת ה'תתעו

(ס"ב). ובכ"מ.

מ"ח: = ממלאי מקומו.

מסרו נפשם .. נוסח חב"ד .. מנהגי .. ובית הכנסת: ראה אג"ק אדמו"ר מהור"י צ' ח"ו אגרת

א'תקצ (ע' מה). סה"ש חורף ה'ש"ת שם. תש"ב ע' 19. ובכ"מ. וראה גם מבוא לאג"ק אדה"ז

פ"ה (ס"ע 28 ואילך). וש"נ.

פע"ח שער התפלה בתחלתו: ושם: "בשרשי המנהגים, שיש חלוקים בין אשכנזים ובין

ספרדיים, קטאלוניים ואיטליים וכיוצא בהם, שיש בהם מנהגים קדמונים שלהם בסידורי התפלה

.. והי' אומר מורי זלה"ה, שיש י"ב שערים ברקיע, נגד י"ב שבטים, וכל אחד עולה תפלתו

דרך שער אחד, והם השערים הנזכרים בשלהי ספר יחזקאל. ואמר שודאי לא היו השערים ודרכי

השערים שוין, וכל אחד משונה מחבירו, לכן גם התפלות משונות. לכן כל אחד ואחד ראוי

להחזיק כמנהג תפלתו, כי מי יודע אם הוא משבט ההוא, ואין תפלתו עולה אלא ע"י שער

ההוא. אך מה שהוא דינין מפורשין בתלמוד, זה שוה לכל השבטים" (וראה בארוכה לקו"א

להה"מ סק"לג — נעתק בהקדמת שער הכולל — אשר "האלקי האר"י ז"ל, בהיות נהירין לי

שבילין דרקיעא, לימד דעת את העם למי שאינו מכיר את שבטו, ותיקן סדר מלוקט מכמה

נוסחאות" — מכון כנגד שער ה"ג, שער הכולל, שהי' במקדש — ולכן, "בזמן הזה שאינם

יודעים השבטים .. ע"כ יאחוז כל איש דרכו של האר"י ז"ל השוה לכל נפש". וראה גם לקו"ש

ח"ד ס"ע 1148 ואילך; תו"מ התוועדיות ח"ד — תשט"ו ח"ב — ע' 310 ואילך. ובכ"מ.

הוספה

א

בי"ה, כ"ה אייר תשכ"ה
ברוקלין

כבוד מתפללי בית הכנסת (ובית המדרש) **חב"ד**
אשר בעיר נתניא, בארצנו הקדושה תבנה ותכונן
במהרה בימינו על ידי משיח צדקנו,
ה' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

בנועם ובשמחה רבה קבלתי הידיעה על דבר פתיחת בית הכנסת חב"ד
במחנכיה הט' נתניא, ואשר כבר התחילו להתפלל בו, ובדאי גם שיעורי תורה,
תורתנו הק' תורת חיים, נלמדים בו.

וגדול ענין בית הכנסת ובית המדרש בכל מקום שהוא, ועאכו"כ בארצנו
הק' ת"ו אשר עלי' נאמר, עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה,
הרי ידוע ומבואר הוא בספרינו הק'.

אלא שרצוני להוסיף עוד נקודה, אשר בית גדול זה שמגדלין בו תפלה

ענין בית הכנסת: הוא בית מועד של ה', שנועדים שם לפניו (שו"ע רבנו הזקן ס"צ סו"ס).
ומבואר הוא: להעיר ג"כ מאגה"ק לרבנו הזקן סו"ס"ד, סו"ס"ח, סו"ס"ד.
בית גדול: ראה מגלה כז, א.

א

אגרת זו נשלחה ע"ש מו"ה משה בימב"ד (נתני). וראה גם אגרת אליו בתאריך זה —
אג"ק חכ"ג אגרת ח'תקפא (ושם) — אודות אגרת זו והבאה לאחר: "ניט קוקענדיג אויף די
רוב הטרדות און דער לאַנגער רייע פון בריך, האָב איך דאָך אָנגעשריבען די בריך לויט אייער
אָנווייזונגען צו די מתפללי בית הכנסת און אויך צו די מיטהעלפער שיחיו", ובהנסמן בהערות שם.
תורת חיים: נוסח התפלה (ברכת שים שלום).
עלי' נאמר, עיני ה' אלקיך בה גו': עקב יא, יב.

בית גדול: מלכיס"ב כה, ט.

מאגה"ק .. סו"ס"ד, סו"ס"ח, סו"ס"ד: ושם — בענין ומעלת "צדקת א", שהיא צדקת ה' ממש
כמ"ש תמיד עיני ה' אלקיך בה .. והיא שעמדה לנו כו" (סו"ס"ד), "ובפרט מן הפרט כשזרעין
[= צדקה] באה"ק התחוננה המכוונת כנגדה [= כנגד ארץ העליונה] ממש .. שאין שום דבר
חוצץ ומפסיק כלל כו" (סו"ס"ח), "לעורר את האהבה הישנה וחבת אה"ק להיות בוערת כרשפי
אש .. בהתנדב עם .. מדי שנה בשנה הולך ועולה למעלה ראש כמדת קדש העליון המאיר
לאה"ק המתחדש ומתרבה תמיד כדכתיב תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית
שנה, דהאי ועד אחרית כו" .. אך הענין יובן כו" (בארוכה — סו"ס"ד).

כיון שבהיותו בן י"א שנה אין ספק בכך שצריך לחנכו לספור
ספה"ע, הרי כשגדל ונעשה בן י"ב שנה, קרוב לבר-מצוה, בודאי חייב
בספה"ע מצד חינוך.

אך כשנעשה גדול, בר-מצוה, באמצע ימי הספירה, בר"ח אייר או
ר"ח סיון — אזי מתעוררת שאלה: הרי אי אפשר לומר שיש אצלו הענין
דספה"ע מן התורה, כיון שבספה"ע נאמר⁸⁵ "שבע שבתות תמימות
תהינה", כך, שאי אפשר להתחיל לספור מר"ח אייר או ר"ח סיון!?

ומבואר באחרונים, שהן אמת שאינו יכול לספור מן התורה כיון
שאינן זה באופן ד"תמימות" (שהרי עד עתה לא ספר מצד חיוב מן התורה),
אבל עדיין נשאר אצלו הענין דספה"ע שהתחיל בה בשבועות שלפנ"ז
מצד מצות חינוך, שכן, וכי בגלל שנעשה בר-מצוה ניטל ממנו משהו!?
— כשנעשה בר-מצוה ניתוסף אצלו, אבל לא נוטלים ממנו מאומה.

כלומר: בשעה שניתוסף חיוב מן התורה, אזי אין החיוב מדרבנן,
שהרי "יש בכלל מאתיים מנה"⁸⁶, אבל בשעה שלא נעשה מחוייב מן
התורה (אין לו "מאתיים"), אזי נשאר החיוב מדרבנן שהי' לו בתחילת
ימי הספירה, וחיוב זה נשאר עד סוף ימי הספירה.

ומזה מובן שענין החינוך שייך אפילו לאחרי שהבת נעשית גדולה.

טו. ולסיכום:

אפילו אם מתעקשים לומר שהבת אינה צריכה להדליק כדי שלא
לשנות המנהג שמדליקים רק לאחרי החתונה — אין זה פוטר את האב
מהמצוה לחנך את בתו במצות הדלקת נרות שבת.

וזהו טעם נוסף שתדליק נר שבת קודם שנשאת, אע"פ שכבר נעשית
בת-מצוה, שכן, וכי משום שנעשית בת-מצוה נוטלים ממנה משהו! —
בגלל שנעשית בת-מצוה צריך להתוסף אצלה, ולא שיטלו ממנה דבר-מה.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת-שחוק):

ולעצמי חשבתי — אך לא רציתי לומר לו זאת... — שכאשר
ירגיל את הבת להדליק במשך כמה שנים לפני שתהי' בת-מצוה, אזי
תראה שזהו דבר ערב ("אָ געשמאַקע זאָך"), ואז, כשתהי' בת-מצוה, לא
תשאל אותו אלא תמשיך בעצמה להדליק, אפילו אם הוא ירצה לפעול
עלי' להמתין עד החתונה!

טז. ועיקר הנקודה, כאמור לעיל, שעכשיו ניתוספה "בקעה"

חדשה, שיש בתים שבהם יש צורך שהבת תכניס בהם קיום מצות הדלקת הנר, כיון שהאם לא יודעת עדיין מזה.

ובנוגע לשאלה מהו הצורך להנהיג זאת גם בשאר הבתים — הנה כאמור לעיל שראו שינוי גדול יותר בנוגע לבתי-ספר לצורך לימוד תורה שבע"פ בהלכות הצריכות לבנות מבתי החרדיים ביותר, ומחשיבים זאת ל"עמוד ברזל" שהעמיד את המעמד ומצב של עשירות אלפים משפחות בישראל, שיהיו שומרי תורה ומצוות.

וכאמור לעיל (ס"ג) שמהסיפור של בילגה רואים עד כמה פעולה אחת של בת ישראל אחת יש לה רושם באופן בלתי-רצוי, ומזה מובן שבמדה טובה יש לזה רושם חמש מאות פעמים ככה, ולכן יש להשתדל ביותר בענין הדלקת הנרות בערב שבת (ועד"ז בערב יו"ט), אפילו בנוגע לשבת אחת ויחידה שבה יתוסף נר בבית אחד ויחיד.

ובמיוחד בנוגע להקרוב עתה — שיש להשתדל שלקראת ערב יוהכ"פ יתוסף במספר הכי גדול של בתי ישראל שמאילו סיבה שתהי' לא הי' שם מספיק אורה של "נר מצוה ותורה אור"⁴¹, ועד להדלקת נרות כפשוטו.

ובפרט שאז יתוסף גם הענין דברכת "שהחיינו" — כאמור⁸⁷ בנוגע לר"ה, שע"ז תיפתר בדרך ממילא השקו"ט באחרונים⁸⁸ אם צריך לברך שהחיינו בפעם הראשונה שמדליקים נרות (כמו במצוה הבאה מזמן לזמן), כיון שבלאה"כ מברכות כולן "שהחיינו" בערב יוהכ"פ.

וכמדובר לעיל⁸⁹ — יה"ר שכל הנרות הללו יצטרפו למדורה גדולה, ומהמדורה הגדולה נבוא ונגיע ל"אור היום" (ע"ד מ"ש בגמרא במסכת סוטה⁹⁰), שזהו ענינה של הגאולה האמיתית והשלימה, ובקרוב ממש.

* * *

יז. המשך ההדרן — ענין הזכות והשבח בסיפור אודות מרים בת בילגה: שבחן של ישראל — שלמרות המצב הקשה שבאותו זמן, היתה רק נערה אחת בלבד שסרה מדרך הישר; ושבחה של מרים בת בילגה עצמה — שאפילו לאחר שהמירה דתה ונשאת לסרדיוט (א) הי' נוגע

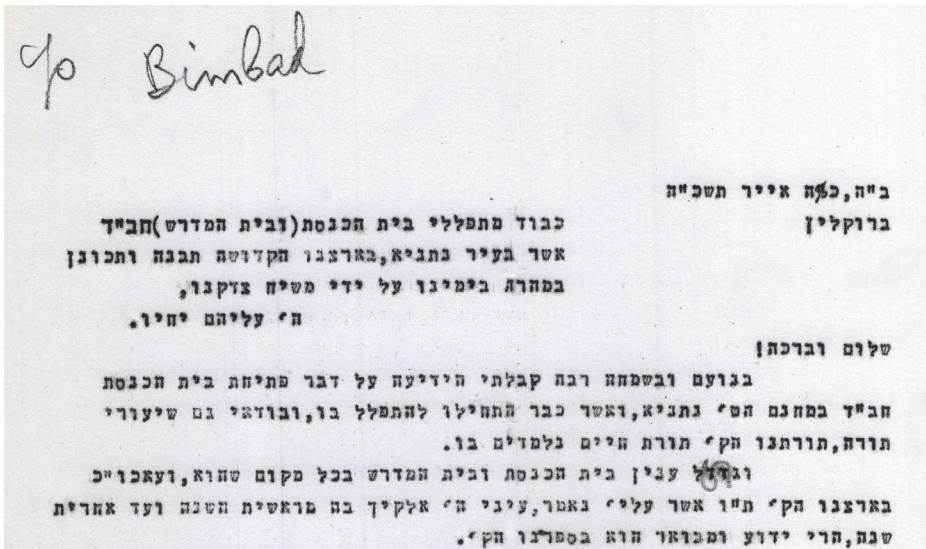
(87) שיחת ש"פ נצבים, כ"ז אלול תשל"ד (תו"מ חע"ז ע' 349).
 (88) ראה אנציק' תלמודית (כרך ד) ערך ברכת הזמן (על המצות — ס"ע תלד ואילך).
 (89) כ"א, א (ושם: "נודמנה לו אבוקה של אור ניצל כו' ועדיין מתיירא כו', כיון שעלה עמוד השחר וכו'").
 (90) שיחת ש"פ נצבים, כ"ח מ"ח שנה זו (אג"ק ח"ל ע' כח). וש"נ.

אחד הפסוקים שאומרים לפני תקיעת שופר, ועד שאיתא בפוסקים¹²⁶, שאם יש ברית מילה בר"ה אזי המנהג שהמהל יתקע בשופר "בפה המלוכלך בדם מילה!" — לכאורה יש בזה שאלה מצד ענין של חציצה וכו'¹²⁷, ואעפ"כ צריכים להדר שתקיעת שופר תהי' בפה ושפתיים שקשורים ורואים עליהם דם מילה.

כא. ויה"ר שהשמחה שיש לבנ"י ממצוות בכלל, ממצוה זו בפרט, ומלימוד התורה בפרטי-פרטיות — תבטל את כל הענינים המבלבלים שאינם בקו השמחה, ויוכלו להמשיך בכל הענינים שצריכים לעסוק בהם מתוך שמחה גדולה ביותר, שפורצת כל הגדרים¹²⁸, ולעשות זאת באופן ד"כולכם"⁶³, "לאחדים כאחד"¹⁰⁰ ממש, שאז ישנו הענין ד"ברכנו אבינו" בגלל ש"כולנו כאחד"¹²⁹.

*

(126) ט"ז אר"ה סוסתקפ"ד. ועוד.
 (127) ראה שערי תשובה אר"ח שם.
 (128) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. העמידה. וראה תניא פל"ב.
 (129) נוסח ברכת "שים שלום" בתפלת

שבברית מילה בימות השנה אין אומרים לא רק תחנון, אלא גם לא "למנצח יענך", וגם לא "א-ל ארך אפים", הנה כשיש ברית מילה בעשיית אין אומרים גם "אבינו מלכנו".

וכיון שצריך איזה מקור כו', שמחתי למצוא בקונטרס פסקי הסידור לר' חיים נאה [שהיתה לו מעלה גדולה שהתמסר ועסק בלהט ("זיך געקאָכט") בלימוד שו"ע של רבינו הזקן — שלצערנו הכי גדול ("ניט אין עשיית גערעדט") מועטים ביותר לומדים אותו, ועאכו"כ בדיוק הראוי¹¹¹ — ובפרט בהשוואה עם הסידור], שהעיר¹²⁰ על מ"ש רבינו הזקן בהלכות עשיית "אם אירע מילה בין ר"ה ליוהכ"פ אין אומרים תחנון .. אבל אומרים אבינו מלכנו (וא-ל ארך אפים ולמנצח) — ש"בסידור כתב מנהג ספרדים שבכל יום שאין בו תחנון .. אין אומרים למנצח יענך".

כ. ובענין זה יש זכות מיוחדת:

הטעם שאין אומרים תחנון בברית מילה הוא "מפני שמצות מילה בשמחה קבלו עליהם"¹²¹ (כדאיתא בגמרא¹²² "כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה, כגון מילה, דכתיב¹²³ שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, עדיין עושין אותה בשמחה"), היינו, שיהודי מראה שהוא שמח על כך שלוקח ילד בן שמונה ימים וחותר לו, ורואה שנשפך דם (הטפת דם ברית), ולא זו בלבד שאינו צועק ובוכה, אלא אדרבה: הוא שמח ביותר, ולכן מראים עתה את גודל השמחה, שמבלי הבט על כך שבכל יום אומרים תחנון, גוברת השמחה הגדולה ומכרעת שלא לומר תחנון.

ועאכו"כ שבעשיית צריכים להראות שבנ"י עומדים בשמחה גדולה, ובפרט שמחה שמקשרים עם מצוה, ובזה גופא — מצות מילה, שהיא "ברית עולם"¹²⁴, ולא רק בנוגע לנשמה, אלא "ברית בבשרכם לברית עולם"¹²⁵, והיינו, שענין היהדות ("אידישקייט") נראה אפילו בבשר הגוף של יהודי באופן גלוי שאי אפשר להעלים, שרואים שהקב"ה ובנ"י קשורים ב"ברית עולם", שנמשכת ומתקיימת מבלי הבט על המעמד ומצב והשינויים האפשריים כו'; זהו דבר אבוד ("פאָרפּאַלן"), כיון שנערכה כריתת ברית בבשרכם לעולם.

ולהעיר, ש"שש אנכי על אמרתך וגו'" (שנאמר בנוגע למילה) הוא

להקב"ה גם העובדה שהיתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח, (ב) הי' נוגע ואיכפת לה העובדה שהמזבח אינו מגין על בנ"י; וההוראה בימינו בנוגע ליהודי שבחיצוניותו אינו מתנהג כדבעי — נדפס בהדרן ס"ד-יא⁹¹.

יח. וכל זה — בכל השנה כולה; ועאכו"כ בעשרת ימי תשובה, שעליהם נאמר⁹² "דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", כדאיתא בגמרא⁹³ "התם ביחיד הכא בצבור", היינו, שבעשיית פועלים "ביחיד" מה שבכל השנה כולה צריכים לפעול ע"י רבים.

והענין בזה:

החידוש של רבים לגבי יחיד בפשטות הוא — שכאשר יש רבים (מנין), אזי היחיד הוא אחד לגבי תשעה, כך, שאפילו אם הוא בדרגת "חלבנה"⁹⁴ (ועאכו"כ כשאינו בדרגא זו), הרי הוא בטל לגבי שאר התשעה, והם מסייעים לו להתעלות לדרגא נעלית יותר מכמו שהוא בתור יחיד, ועד שנעשית מציאות חדשה — "עדה קדושה"⁹⁵.

ובעשיית פועל היחיד מה שבכל השנה כולה יכולים לפעול רק הציבור, "עדה קדושה" שלימה. וטעם הדבר — לפי שאז הקב"ה הוא "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב".

ולכן, כאשר פוגשים יהודי — הנה "אל תבט אל מראהו"⁹⁶; יש לו נפש השנית, נפש האלקית, שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"⁹⁷ — ניצוץ של הקב"ה, כך, שיש אצלו הענין דקירוב המאור אל הניצוץ⁹⁸, וכאשר יגש אליו ויאמר לו "אָ האַרציקן וואָרט" — הנה משתי הנרות תהי' "אבוקה", שתבדוק את כל הענינים בלתי-רצויים ותשרוף אותם כו'. ואז נעשה היחיד כשר, והציבור כשר, וכאמור לעיל⁹⁹ שפעולת הציבור בעשיית היא יותר מפעולת היחיד, ויותר מפעולת הציבור של כל השנה כולה.

ונעשה הענין ד"נצבים היום כולכם לפני הוי' אלקיכם"⁶³, "לאחדים כאחד" (כמ"ש רבינו הזקן¹⁰⁰), ואז פועלים הענין ד"לעברך בברית הוי' אלקיך ובאלתו"¹⁰¹.

(97) תניא רפ"ב.

(98) ראה דרך חיים יג, רע"ד. כא, סע"ב.

צא, א. קונטרס העבודה ספ"ה.

(99) שיחת ש"פ וילך ס"ט (לעיל ע' 32). וש"נ.

(100) לקו"ת ר"פ נצבים.

(101) נצבים כט, יא.

(91) לקמן ע' 80 ואילך.

(92) ישע"י נה, ו.

(93) ר"ה יח, א. וש"נ.

(94) ראה כריתות ו, ב. הובא בפרש"י עה"ת תשא ל, לד.

(95) ראה ברכות כא, ב. וש"נ.

(96) שמואל-א טז, ז.

(123) תהלים קיט, קסב.

(124) לך לך יז, ז. שם, יג.

(125) שם, יג.

(120) באות קעט: ע"י בהגה לעיל אות

קנ"א.

(121) ראה שם סקל"א ס"ה. וש"נ.

(122) שבת קל, א.

ונעשה הענין ד"תמליכוני עליכם" 102 — שהתחלתו בר"ה, והסיום והחתימה שבדבר ביוהכ"פ, שגם הוא נקרא בשם ר"ה ביחזקאל 103, ומרומז גם בגמרא 104 שבשנת היובל יוצאים העבדים לחפשי בר"ה, אבל אינם חוזרים לבתיהם עד יוהכ"פ, שאז נעשה תכלית השחרור, ועד"ז בנוגע לכל שנה ושנה שבכ"כ ענינים שהתחלתם בר"ה, מסתיימת החתימה ביוהכ"פ, ועד לפשטות הענינים — חתימה וגמר חתימה טובה לכל טוב גשמי ורוחני, החל מבנים ובני בנים עוסקים בתורה ומקיימים כל מצוותי' מתוך שמחה וטוב לבב,

ומתכוננים לענין ד"עיצומו של יום מכפר" 105 ביוהכ"פ, ולשמחה המשולשת 13 שאין כמוה ב"יום חגיגו" 2, בחג הסוכות, ועד — לקבלת פני משיח צדקנו בקרוב ממש.

* * *

יט. דובר לעיל (ס"ו) לגבי השינויים שבין השו"ע של רבינו הזקן להנהגה בפועל (ע"ד השינויים בין השו"ע לגבי הסידור 106), שא' מהם הוא בנוגע להדלקת הנר, שבנוגע לפועל הדליקו בבית הרב לא רק הבנות שלאחרי בת-מצוה, אלא אפילו מיד כשהגיעו לחינוך, אע"פ שלא משמע כן בקונטרס אחרון.

ועד"ז גם בנוגע לאמירת "אבינו מלכנו" כשיש ברית מילה (המוהל או אבי הבן) בבית הכנסת:

הגיע הזמן, ת"ל, שהתחילו לשים לב ולשאול מדוע לא אמרו "אבינו מלכנו" בשחרית בגלל ברית מילה, אע"פ שרבינו הזקן כותב בשו"ע בהלכות עשי"ת 107 "אם אירע מילה בין ר"ה ליוהכ"פ אין אומרים תחנון .. אבל אומרים אבינו מלכנו", ומוסיף בחצו"ג: "ואל ארך אפים ולמנצח", ומציין על הגליון את המקור שכן הוא ברמ"א 108.

אלא שברמ"א נזכר רק "שאוברים אבינו מלכנו", ואילו בנוגע ל"אל ארך אפים ולמנצח" נזכר ב"מנהגים" 109 שמהם מביא הרמ"א.

[וזהו הטעם שרבינו הזקן כותב זאת בחצאי עיגול (ולהעיר, שיש

(102) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.
 (103) מ, א. וראה לקו"ת דרושי ר"ה סד, ד. וראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 203. וש"נ.
 א. וש"נ.
 (104) ר"ה ח, ב. וראה גם שיחת וא"ו תשרי דאשתקד בתחלתה (תו"מ חע"ד ס"ע (33). וש"נ.
 (105) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג-
 ד. וראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 203. וש"נ.
 (106) ראה גם תו"מ חע"ו ע' 149. וש"נ.
 (107) אור"ח סתר"ב ס"ד.
 (108) סתר"ב שם.
 (109) ראה דרכי משה לטור שם.

כמה סברות בנוגע לענינים שמביא רבינו הזקן בחצו"ג 110, אבל כאן הרי זה בפשטות) — ע"פ המדובר כמ"פ 111, שדרוכו של רבינו הזקן בשו"ע שלו היא, כנראה, כדרכו של הרמב"ם בחיבורו 112, שמביא רק הענינים שיכול להראות מקורם, מלבד במקומות ספורים שבהם כותב "ראה לי", ועד"ז בלשונו של רבינו הזקן בשו"ע שלו].

וכשמעיינים בשיטת הרמ"א בנוגע לפרטי הענינים בתחנון גופא, הנה נוסף על מ"ש בהלכות עשי"ת בנוגע לברית מילה — מצינו עד"ז גם בדיני נפילת אפים 113, ש"אפילו בימים שאין אומרים תחנון, אומרים למנצח" (ועד"ז אל ארך אפים) 114.

אבל בסידור רבינו הזקן 115 איתא: "מ"ס (מנהג ספרדים) שבכל יום שאין בו תחנון ונפילת אפים, אין אומרים למנצח יענך ולא תפלה לדוד". כלומר: הרמ"א אזיל לשיטתו שיש חילוק בין תחנון ולמנצח יענך, אבל מנהג ספרדים שכשאין אומרים תחנון, אין אומרים "למנצח יענך", היינו, שאין אומרים עניני תחנון כלל, ומזה מובן גם שאין אומרים "אל ארך אפים".

ועפ"ז אין אומרים גם "אבינו מלכנו" — כיון שיש בזה מקצת מענין תחנון, שהרי אילו לא הי' בזה ענין של תחנון כלל, היו אומרים אבינו מלכנו ביוהכ"פ שחל להיות בשבת או בשבת שבעשי"ת, והרי אפילו ביוהכ"פ שחל להיות בשבת אין אומרים אבינו מלכנו אלא בתפלת נעילה, "לפי שעכשיו הוא גמר החתימה ואנו צריכים לבקשת רחמים, ואם לא עכשיו אימתי" 116, אבל מצד שבת אי אפשר לומר "אבינו מלכנו" 117. וע"ד שלכל הדעות אין אומרים "אבינו מלכנו" במנחת ערב שבת 118.

ולכן, כשהולכים לפי ההנהגה שכותב רבינו הזקן בסידורו — שקבעו באופן השוה לכל, לא רק עבור מקובלים, שלכן לא הכניס בו עניני כוונות וכו' (כפי שנתבאר וכבר נדפס בכמה מפרשים לסידור רבינו הזקן 119) —

(110) ראה לקו"ש חל"ו ע' 70 הערה 2.
 (111) ראה גם שיחת וא"ו תשרי תשל"ו.
 (112) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ב-
 ה. וש"נ.
 (113) סקל"א ס"א.
 (114) ראה גם השלמה לשו"ע אדה"ז
 (לבעמח"ס דברי נחמ"י) שם סקל"א ס"ט. וש"נ.
 (115) לפני "למנצח גו' יענך".
 (116) ראה שו"ע אדה"ז אור"ח סתר"ב
 ס"ט. וש"נ.
 (117) ראה שו"ע אדה"ז שם סתקפ"ד
 ס"ה. סתר"ט ס"א. וש"נ.
 (118) ראה סתקפ"ד שם. סתר"ב ס"ב.
 וש"נ.
 (119) ראה שער הכולל בהקדמה. וראה גם
 תו"מ חע"ו ע' 219. וש"נ.